

Sygn. akt I UK 82/17

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania S.N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 19 października 2016 r. w apelację odwołującego się S.N. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 2 czerwca 2015 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C., odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony skargą kasacyjną odwołującego się. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: 1/ przez błędną wykładnię działu XIV, poz. 24 (kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie) wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w

szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z art. 32 i 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440) oraz w związku z § 4 cytowanego rozporządzenia, przez uznanie, że odwołujący się nie legitymuje się wymaganym okresem zatrudnienia co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach uprawniającym do przyznania prawa do emerytury, a to przez przyjęcie, że praca wnioskodawcy w laboratorium nie spełnia kryterium bezpośredniości pracy w miejscu rozładunku, przygotowania i namiaru materiałów wsadowych, czy też sortowania, przygotowania i ładunku wsadu; 2/ przez błędną wykładnię działu XIV, poz. 24 (kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie) wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z art. 32 i 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440) oraz w związku z § 4 cytowanego rozporządzenia, przez uznanie, że odwołujący się nie legitymuje się wymaganym okresem zatrudnienia co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach uprawniającym do przyznania prawa do emerytury, a to przez: (-) przyjęcie, że wykonywanie nadzoru nad pracownikami pracującymi w kanale bez równoczesnego wykonywania stałej pracy w kanale przez odwołującego się wyklucza możliwość przyjęcia, że ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, (-) odmowę zakwalifikowania spornego okresu zatrudnienia jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, w sytuacji gdy przesłanka wykonywania pracy w szczególnych warunkach „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy” (§ 2 ust. 1 rozporządzenia w związku z pkt 24 działu XIV wykazu A) spełniona jest także wówczas, gdy osoba wykonująca dozór inżynieryjno-techniczny nie przebywa stale na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca w warunkach szczególnych. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie

wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury od dnia złożenia wniosku, ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Ponadto wniósł o zwrot niezbędnych kosztów postępowania sądowego oraz zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał jej oczywistą zasadność. W ocenie skarżącego, zebrany materiał dowodowy jasno wskazywał, że laboratorium, w którym pracował wnioskodawca, nie było wydzielonym, osobnym pomieszczeniem na terenie, gdzie pracowali pozostali pracownicy. Tym samym wnioskodawca był w takim samym stopniu narażony na czynniki szkodliwe, jak pracownicy wykonujący prace wymienione pod poz. 1 i 3 działu III wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów. Podniósł ponadto, że zgodnie z judykaturą, przesłanka wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i pełnym wymiarze czasu pracy spełniona jest także wówczas, gdy osoba wykonująca dozór inżynieryjno-techniczny nie przebywa stale na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca w tych warunkach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

(art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecnictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/8, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do

rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Wypada zauważyć, że w przedmiotowej sprawie sporne jest posiadanie przez wnioskodawcę wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia

14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 i dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638). Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji wymienionych w wykazach A lub B stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu.

W niniejszej sprawie, zgodnie z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a którymi Sąd Najwyższy jest związany z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., warunki pracy wnioskodawcy na stanowisku próbobiorcy-laboranta i kierownika laboratorium chemicznego w zakładowym dziale kontroli jakości nie odpowiadały pracy przy sortowaniu, przygotowaniu i ładowaniu wsadu (dział III, poz. 1, wykaz A) czy też pracy przy rozładunku, przygotowaniu i namiarze materiałów wsadowych (dział III, poz. 3, wykaz A), ponieważ odwołujący się nie pracował bezpośrednio w miejscu wytwarzania materiałów wsadowych, lecz dokonywał analizy chemicznej (określał parametry) próbek materiałów na potrzeby hut, do których następnie te materiały trafiały (uzasadnienie s. 8). Nie poczyniono też w sprawie ustaleń wskazujących na to, że wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał kontrolę na oddziałach i wydziałach, gdzie zatrudnieni byli pracownicy wykonujący pracę w szczególnych warunkach, a więc przy tożsamym stopniu narażenia wnioskodawcy na ekspozycję czynników szkodliwych dla zdrowia (uzasadnienie s. 9-10). Trzeba pamiętać, że prace w

narażeniu na szkodliwe czynniki powinny być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu. Wyjątek mogą stanowić wyłącznie czynności mające charakter incydentalny, krótkotrwały i uboczny lub czynności stanowiące integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2013 r., III UK 141/12, LEX nr 1455743 oraz z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86 i powołane tam orzecznictwo).

Sąd odwoławczy odniósł się też do zakresu powierzonych wnioskodawcy obowiązków w spornym okresie świadczenia pracy jako mistrz transportu samochodowego. Prace, o jakich stanowi wykaz A dział XIV pkt 16 załącznika do rozporządzenia, to prace, przy wykonywaniu których stałym i jedynym stanowiskiem pracy pracownika jest stanowisko ulokowane w kanale remontowym, a praca w kanale remontowym należy do podstawowych obowiązków pracownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 413/12, LEX nr 1350310). Tymczasem zgodnie z poczynionymi w sprawie ustaleniami, świadczone i nadzorowane przez odwołującego się prace naprawcze tylko częściowo wykonywane były w kanale remontowym, zaś znaczna ich część wykonywana była poza kanałem (uzasadnienie s. 11).

Stawiając tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skarżący nie wykazał kwalifikowanego naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego, natomiast zmierza do podważenia dokonanych w sprawie, i wiążących dla Sądu Najwyższego, ustaleń faktycznych, do jakich miałyby się odnieść subsumcja tych przepisów.

Konkludując, wobec niewykazania istnienia powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.